ואין הסביעית משמטתה. דלא קרי ביה לא יגוש מכאן היה מביא ר"מ דאיה דקיימא לן כליסגא בתרא דפרק קמא דמכות (דף נ: וסס ד"ה מ"ד) דאמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש הסמא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש דסכי ממי משמע הכא דכיון דלא קרינא ביה בשוסביעות (ח) לא שייך ביה לימר דשביעית משמטתה ועלידי כן מגיה ר' יעקב מה שיסד הפייט ר' אליהו הזקן זמן עשר כסף כי יוטו בחלי ימיו יעזבנו (ט) ולישנא קמא דפרק קמא דמכות (שם) איתא ליה דהמלוה לחבירו לי' שנים שביעית משמטתו ואין ר"מ פוסק כן אלא כליסגא בתרא דאיתא ליה אין שביעית משמטתו (י) ומגיה זמן עשר כסף כי יוטו ולא בחלי ימיו יעזבנו ואין גרלה לר"י דאיה מכאן דלא שייכא כלל שוסביעות למלוה שהרי מכמה דברים הם חלוקים זה מזה כדמשמע הכא והכא הכי פירושו אין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה לא יגוש ומשמע לעולם לא יבא לידי לא יגוש שיכול לומר לו בבחולה אני עושה עמך או שמא לא יבא לא אשה אבל מלוה שלבסוף בא לידי לא יגוש שביעית משמטתה:

ואין הבכור טולל פי שנים דהוה ליה דאוי כו'. ואפילו למאן דאמר לעיל בפ' יש נוחלין (דף קכד:) מלוה לא הוי דאוי שוסביעות מיהא הוי דאוי כי שמא לא יפרע לו לעולם: **עשה** עמו בחתם ובקש לעשות עמו בשתים. פי' שיפרע לו בשתי נשים בכל אחת אחי שרולה ליטא זו אחר זו יכול לומר בחתם אני עושה עמך כדרך שעשית עמי ולא אטרח בשתים והר"ר יצחק בר מרדכי פירש דנרסינן בשתי נשים ובקש עשה עמו בשוסביעות בשתי נשים ובקש עשה עמו בחתם אשה אחת יכול לומר לו כשאשה אשה אחרת אביא לך בשתים פי', ולא אתן לך הכל בזאת האשה ומיהו גירסת הספרים אתי שפיר כדפרישית:

סלגות

ואין השביעית משמטתה. (4) דלא קרי ביה לא יגוש מכאן היה מביא ר"מ דאיה דקיימא לן כליסגא בתרא דפרק קמא דמכות (דף נ: וסס ד"ה מ"ד) דאמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש הסמא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש דסכי ממי משמע הכא דכיון דלא קרינא ביה בשוסביעות (ח) לא שייך ביה לימר דשביעית משמטתה ועלידי כן מגיה ר' יעקב מה שיסד הפייט ר' אליהו הזקן זמן עשר כסף כי יוטו בחלי ימיו יעזבנו (ט) ולישנא קמא דפרק קמא דמכות (שם) איתא ליה דהמלוה לחבירו לי' שנים שביעית משמטתו ואין ר"מ פוסק כן אלא כליסגא בתרא דאיתא ליה אין שביעית משמטתו (י) ומגיה זמן עשר כסף כי יוטו ולא בחלי ימיו יעזבנו ואין גרלה לר"י דאיה מכאן דלא שייכא כלל שוסביעות למלוה שהרי מכמה דברים הם חלוקים זה מזה כדמשמע הכא והכא הכי פירושו אין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה לא יגוש ומשמע לעולם לא יבא לידי לא יגוש שיכול לומר לו בבחולה אני עושה עמך או שמא לא יבא לא אשה אבל מלוה שלבסוף בא לידי לא יגוש שביעית משמטתה:

ואין הבכור טולל פי שנים דהוה ליה דאוי כו'. ואפילו למאן דאמר לעיל בפ' יש נוחלין (דף קכד:) מלוה לא הוי דאוי שוסביעות מיהא הוי דאוי כי שמא לא יפרע לו לעולם: **עשה** עמו בחתם ובקש לעשות עמו בשתים. פי' שיפרע לו בשתי נשים בכל אחת אחי שרולה ליטא זו אחר זו יכול לומר בחתם אני עושה עמך כדרך שעשית עמי ולא אטרח בשתים והר"ר יצחק בר מרדכי פירש דנרסינן בשתי נשים ובקש עשה עמו בשוסביעות בשתי נשים ובקש עשה עמו בחתם אשה אחת יכול לומר כי כשאשה אשה אחרת אביא לך בשתים פי', ולא אתן לך הכל בזאת האשה ומיהו גירסת הספרים אתי שפיר כדפרישית:

ואין השביעית משמטתה ואין הבכור נוטל פי שנים "גנבית בב"ד מאי טעמא" כמלוה דמיא **ואין בה משום רבית** דלאו אדעתא דהכי יהב ליה **ואין השביעית משמטתה** דלא קרינא ביה לא יגוש **ואין הבכור נוטל פי שנים** דהוה ליה 'ראוי', ואין הבכור נוטל בראוי בבמתחק. אמר רב כהנא "כללא דשושביעתא: הוה במתא איבעי ליה למיתא, (פ) שמע קל מבלא איבעי ליה למיתא, לא שמע קל מבלא איבעי ליה לאודועיה, (נ) הרעומת אית ליה שלומי משלם, ועד כמה אמר אביי נהגו בני גגנא: עד זוזא (נ) אייתא (נ) בבכיה אכליה בכרסי, עד ארבעה משלם פלגא, מכאן ואילך איניש אינש כחשיבותיה. תנו רבנן **עשה עמו בפומבי ובקש לעשות עמו בצנעא** יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך שעשית עמי, עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו באלמנה יכול לומר לו בבתולה אעשה עמך כדרך שעשית עמי, עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו לכשתשא אשה אחרת אעשה עמך, עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים יכול לומר לו באחת אעשה עמך כדרך שעשית עמי תנו רבנן עתיר נכסין עתיר פומבי זה הוא בעל הגדות עתיר סלעים עתיר תקוע זהו בעל פלפול עתיר משה עתיר כמס זהו בעל שמועות (ה) הכל צריכין למרי חטיא=

גמרא (ו) אמר רבי זירא אמר רב מאי דכתיב "כל ימי עני רעים" זה בעל גמרא "וטוב לב משתה תמיד" זה בעל משנה רבא אמר מאי דכתיב "מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהן אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי גמרא רבי חנינא אמר "כל ימי עני רעים" זה שיש לו אשה רעה "וטוב לב משתה תמיד" זה שיש לו אשה טובה רבי יוסא אמר "כל ימי עני רעים" זה איסטנים "וטוב לב משתה תמיד" זה שדעתו יפה רבי יוחנן אמר "כל ימי עני רעים" זה רחמן "וטוב לב משתה תמיד" זה אכזרי ורבי הושע בן לוי אמר "כל ימי עני רעים" זה שדעתו קצרה "וטוב לב משתה תמיד" זה שדעתו רחבה ואמר

תורה אור

(4) ואין השביעית משמטתה ואין הבכור נוטל בה פי שנים גנבית בב"ד מאי טעמא כמלוה דמיא ואין בה משום רבית דלאו אדעתא דהכי יהב ליה ואין השביעית משמטתה דלא קרינא ביה לא יגוש ואין הבכור נוטל בראוי דהוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי בבמתחק. אמר רב כהנא כללא דשושביעתא הוה במתא איבעי ליה למיתא שמע קל מבלא איבעי ליה לאודועיה הרעומת אית ליה שלומי משלם ועד כמה אמר אביי נהגו בני גגנא עד זוזא אייתא בבכיה אכליה בכרסי עד ארבעה משלם פלגא מכאן ואילך איניש אינש כחשיבותיה תנו רבנן עשה עמו בפומבי ובקש לעשות עמו בצנעא יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך שעשית עמי עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו באלמנה יכול לומר לו בבתולה אעשה עמך כדרך שעשית עמי עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו לכשתשא אשה אחרת אעשה עמך עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים יכול לומר לו באחת אעשה עמך כדרך שעשית עמי תנו רבנן עתיר נכסין עתיר פומבי זה הוא בעל הגדות עתיר סלעים עתיר תקוע זהו בעל פלפול עתיר משה עתיר כמס זהו בעל שמועות הכל צריכין למרי חטיא גמרא אמר רבי זירא אמר רב מאי דכתיב כל ימי עני רעים זה בעל גמרא וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה רבא אמר מאי דכתיב מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהן אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי גמרא רבי חנינא אמר כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה רבי יוסא אמר כל ימי עני רעים זה איסטנים וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו יפה רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד זה אכזרי ורבי הושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה ואמר

ואין שביעית משמטתה. אם עברה שביעית ביתחיים קודם שחזר זה ונשא גם הוא אשה: **ואין כבוד נוטל פי שנים.** היכא דחוזרת לאתנגע בדקמיא לעיל: **גנבית בב"ד מ"ע מפני שהיא כמלוה.** ה"ג לה וכספרים כתוב גנבית בב"ד ומוחזרת בעונתה מ"ע מפני שהיא כמלוה

שמחתו ופרעון הולך אחר קביעות זמן שקבע לו המלוה: **דלאו אדעתא דרבית יהיב ליה.** שאם לוה פחות לו אלא מתוך שמחת ריעות הרבה בדורון: **דלא קרינא ביה לא יגוש** שאינו יכול לדחקו בב"ד בשביעית שהרי לא הגיע זמנו עד שיסא הוא אשה ויתיר לו אז דאיה גנבית אלא בב"ד בעונתה כדאמרינן במסכת מכות (דף נ:) המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו אף זה לא הגיע זמנו עד לאחר שביעית הלכך בשביעית אבחי לא מעיל זמניה שיוכל לטוגמו דעדיין לא נשא אשה: **דהוי ליה לאו.** ופסקינן הלכתא בפרק יש נוחלין (לעיל דף קכה:) אין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שגנבו בין שגנבו מעות: **הוה כמחמ.** לאותו שעליו להחזיר שוסביעות הוה בעיר כשאשה שוסביעו אשה ולא בא לשמחתו: **איבעי ליה למיתי.** וגנבית בב"ד: **קול עבלא.** (ד) אשקלו"ל בלעז שהיו ממטיגין קול לבא לשמוח עם החתן: **אילבי ליה לאודועי.** ומודעא לאותה הרעומת אית ליה עליה כדמפרש ואזיל אבל שלומי מיהא משלם: **עד כמה.** דהא ודאי לריך לנכות דמי אכילתו שהרי לא אכל עמו: **עד זוזא** (ה) **כו'.** זוזא היה אוכל הלכך זוזא פותח מדמי שוסביעותו אית דגרסי עד זוזא אייתיה בכפיה אכליה בכרסי בגמרא כמו בית הכוסות אי נמי בכרסיה: **עד ארבע.** אם נתחייב ד' זוזים משוסביעותו: **מכאן ואילך.** דכיון דמכיא ד' רגילין להאכילו ברוחה עד שני זוזים וכיון דלא אכל יפחות שנים מן הד': **כחשיבותיה.** לפי מה שהוא חשוב ומביא הרבה ורגילין (ו) לכבדו במיני מעדנים יפחתו לו מדמי שוסביעותו כפי מה שהיה אוכל: **עשה עמו כפומבי.** בגלוי שמחה מפורסמת וזה שחזר ונשא גם הוא אשה בקש לעשות חופתו בגלוי לא לפי שעת גרה היא לו שרולה לגמלם שעודתו ואינו חושש להרבות אוכלין: **כפומבי אני עושה עמך.** כמו **כמקמתך יסיגרה לנו חקץ** כמו שעשיתי לך, וכן כל הנך דמפרש ואזיל: **לכשתשא אשה אחרת.** לא אמחך יותר ממה שמחתני **עתיר נכסין.** עשיר מבלות וכלמים וזיאים הנראין לברואה וגם עתיר פומבי עושר הגלוי כגון רוב בהמות שהבל יודעים בהן: **זהו בעל גמרא.** שדורש בכל מקום בדברים בנתי מסתתות שדורש דימים מוכיח והכל נאספין לשמוע ויש לו קול בהמיעה שמתוך שאין מגנגנים לביאות עין יכול לדרוש בכל מקום: **עתיר סלעים.** שולחני שמשתכר תמיד במיני מסבעות: **עתיר תקוע.** שמפרכסין שיש לו בתים הרבה ומשתכר בהן תדיר ומיקרי הכי על שם ויעקב תקע לה אהלו (בראשית לג) על לבה כדאמרינן במתחת (דף פה:) תקוע=אלפא לשמן, עיר היא ומשם היו מביאים שמן למנחות ודימה למלבעות ולשמן את הפלפול על שם שמרויח יום יום הדיר בפלפולו ועמיד הרבה המלבעות וטעמי הסמן שמביאין מתקוע: **עתיר משה.** הנסי מדות (במדבר יג) מתרגמינן דאיכא משקן עתיר בדבר המדוד כגון חבואה שאין משתכרין בה תדיר אלא מכניסין אותה לאוצר ולאחר שנמצא עת מכירה אז ימכרנה ויטלו גמי עתיר כמו כמוס עמדי אתוס באוצרותי (דברים לב) דבר שמכניסין לאוצר: **זהו בעל שמועות.** שיודע הלכות ומימרות האמורות בלא עיון עת הוראה ידע שמועותיו: **גמרא.** סוגיית גמרא ופרולי מסניות וברייתות וזהו עיקר הגמרא שאם לא הגמרא אין לומדין הלכה מתוך מסנה כדאמרינן ההגאים מבני עולם (סוטה דף כב.): **זה בעל גמרא.** שמתעמק בעומקו לכוון הלכות ולתרץ הוויות: **רבא אמר איפכא.** "כל ימי עני רעים" זה בעל הגמרא שיודע מסניות על עיקרם ובקי בטעמיהם ויש בידו כח להורות הלכה למעשה: **יעלב.** לשון בעלבון תחלבנה (נרמאות ג): **זה בעל משנה.** שסוגה מסניות כל היום **ואין לו אלא לעבר** שמתקשה בטעמיהן ואינו יודע לפרש: **יסכן.** לשון חמימות כמו ותהי סוכנת (מלכים א ח) כלומר שנתנה מהן: **זה מיסעיים.** מי שדעתו קלה וגבו ד' אמות בכל דבר מגונה שהוא רואה: **יפה.** שסובל הכל ואינו מזיק לו אוש לגלוך ואוש דבר מיאוס: **קלרה.** כמו עלרן וקפדן עינו רעה בשלו ובשל אחרים: **זה רחמן.** כמה (ז) (עגלים) הוא רואה וכמה מאורעות שלבו בוכה תדיר עליהן ואמר

א) ס"ת בכיסי: ב) [בריכות סה.] סוריות יד.ג) שבהדריקן: ד) [ל"ל נמס. יענן]: *ובן אחיה הכי?

*נ"ב בגמ' (ונשא בכי?) י. ג"ר"ס נגנבה בפ"ד וחוזרת בעונתה מ"ע מפני שהיא כאלמנה לתמיהה דאלמנה מאחר דקאמר וחוזרת בעונתה - מי"ל בגמ'. ג"ר"ס: גנבה בב"ד וחוזרת בעונתה כי אלמנה דמיא" ***

ומאי שבעיין אלמנה דלפי זמן קבוע מאן דמן שמעיגות - יתכן לו בשיעא בה אשה ולא קבעה לבן

נוטא "כללא דשושביעתא"

רבינו גרשום

קודם זמן שושביעות נמי: ואין בה משום רבית. אם החזיר לו זה יותר דלאו לשם רבית הוא ליה אלא לשם מתנה: דלא קרינן ביה לא יגוש. דהיכא דסבי למחבעיה כל ימנא אם לא קבע לו זמן קרינן ביה לא יגוש ושביעית ששמטה. אבל הא דאיל דאין גנבית אלא בעונתה לית ביה משום לא יגוש. ואין הבכור נוטל פי שנים בה. בשושביעות שחורה לאחר מיתת האב שהיו חייבין לאביו: הוה בהא. בשנשא בבירו אשה והיה חייב להחזיר לו שושביעות איבעי לי' למיתי לחופתו והלכך אף דלא אתא אפי' הכי חייב לשלוח לו סבלונות משום דנגנבת בב"ד. ואי לא ידע דעבד חופה כגון דהוה בשוקי בראי אך דשמע כל שבלא שיתקבצו בזוג סינן שיתקבצו לחופה איבעי ליה למיתי. ואי לא אתא אפי' הכי חייב להחזיר לו: לא ששבע. שהיא רחוק הרבה משכונתו: איבעי ליה שיודעינו. שיבא: תרעומת אית ליה. גביה שלא ימנו לפעודתו אבל מיהו שלומי לישלם סבלונותיו. אבל הוא לא שלא שם צריך לנכות לו מן קשושביעות: ועד כמה. צריך שיגבה לו: אפר אבני נדנו בני גגנא עד זוזא שוה בכרסיה. כלומר שוה זוז אוכל אדם כשהוא אוכל להועה ואם נתן לו זה ד' זוזי לשושביעותו ועכשיו כשמחזיר לו סבלונותיו ולא אכל לחופתו משלם פלגא ב' זוזים וכ' זוז ונכנה לו משום שאם היה מאכילו לשובע לא היה אוכל פחות מב' זוזין והאי דאכיל עד זוזא אתא בכרסיה הייני היכא דלית מאכל כל כך כי אם לצמצם: מיכן ואילך. כלומר יתר על כן שאם שיבינו זה אדם חשוב ולא זמנו לפעוד בחופתו והיה חייב לזה בשושביעו ד' זוזי ינכה לו מאותו דורון ג' זוזי משום דאם היה הוא שם היו משמין לפניו כפי חשיבותו (ר"ל ולא היה שוה פחות מג' זוזי והרביעי יחזור לו: עשה עמו. בשושביעות בפומבי. בפרהסיא דכולה עלמא הביא עמו לשמחו. ועשה עמו אירך חופתו בצנעא מפני (שהוא למד אי מפ.) אימת בני אדם ובקש שיפרע לו שושביעות בצנעא בלא קול יכול לומר לו זה לא אשלם כי אם בפומבי

הגהות הב"ח

(ה) גמ' שמע קל עבלא. נ"ב פירוש שהיה קרוב נעיר: (ב) שם אילבי ליה לאודועי בקרב אחד לאודועי לא תרעומת אית ליה עליה שלומי: (ג) שם אייתיה בכפיה. נ"ב ס"ל אייתי בכיסי אכליה בכרסיה: (ד) רשב"ם ד"ה קול עבלא שאולין בקרב אחד זוז עגול אשקלו"ל בלעז: (ה) ד"ה עד זוזא אכליה בכרסיה זוזא היה אוכל: (ו) ד"ה כחשיבותיה וכו' ורגילין מעוט חשיבות לכבדו במיני: (ז) ד"ה זה רחמן כמה עניים הוא רואה: (ח) חוס' ד"ה ואין הסביעית וכו' בשושביעות לא יגוש לא שייך בה לגמירה: (ט) בא"ר בתלי ימיו יעזבנו דפסק כליסגא קמא דפ"ק דמכות דאית ליה דכו': (י) שבומיה זמן עשר. נ"ב פי' שלא נמסמס הוא שיזבנו בתלי ימיו והמסמס היא שאין הסביעית משמטתה ומקנו ליבא דקא אכל לא היה כוונת ר"ת לכתיב ולתקן את דברי רבינו תלינו:

אני רוצה לשנות עם אנשים הרבה בחופתו כמו ששמחתי עמו בבצנעיות לא דוי שמחה בלום. וכל הני דלקמן מצי למימר הכי: **כאחת.** כשנשא אשה אחת בקש שיפרע לו **כשהוא נושא שתים באחת** לא הויא כל כך שמחה בשתי צרות ואינו לבנך אי לאחיך בתולה אחת אי אישה ראשונה אפרע לך שאני רוצה לשנות עכך כמו ששמחתני אתה: עתיר נכסי. זה הוא עשיר נכסים וכרמים שבחוץ: **עתיר פומבי.** זה שיש לו הרבה ומשכירין ומביאין לו שכירותו ואין לו קול עושר כל כך: **זהו בעל פלפול.** שיושב בביתו ומוסיף מפלפולו על שמועתו דתקוע היינו בתים בדכתיב ויעקב תקע את אהלו: **עתיר משה.** שהוא עשיר בדבר הסרוח כגון איפות של הפים ואינו כדויה בהן אלא בביתו אצורות: עתיר כמס. זהו שיש לו קרקעות של כסף והזהב ואינו כדויה בהם אלא בבית אצורים. שמוסע מפי רבו ויודע מה שמוסע ואינו מחודד כל כך שיודע לחדש דבר מדעתו: **הכל צריכין למרי חטיא.** שאין אדם יכול להורות בלא הסה"ת, זה בעל גמרא שאין אדם יכול להורות איסור והיתר אלא לדין כי אם בעל גמרא שיודע לפרש ולחקור הכל: זה בעל תלמוד. שעוסק כל דומם בהוויות ותירוצים ובעל משנה אינו סורח שאין בה קושיות: **רבא אמר איפכא.** ימי עני רעים זה בעל משנה שהכל סתום במשנה. בעל תלמוד פשוט לו הכל שרואה הקושיות ותירוצים וראיות שסמייעות זו לזו: **יעצב** בהן זה בעל משנה. שאינו יודע לפרש סתומות שבמשנה: **יסכן בם.** מתחמם בהם ובתחנה זה בעל תלמוד שבאין בבחין מה שבתוכו: **קלרה.** רגון: **הרחמני.** שרואה בצער כל אדם: **אסתנים.** דאמינא דעתיה: שינוי